

Дешко Петро Петрович,
*магістр зі спеціальності «Історія та правознавство»,
практичний психолог в КЗ «Мукачівський професійно-аграрний ліцей
імені Михайла Данканича» Закарпатської обласної ради, м. Мукачево*

ПОХОДЖЕННЯ РУСІ: КРИТИКА НОРМАНСЬКОЇ ГІПОТЕЗИ

Проблема походження Київської Русі є однією з найважливіших і водночас дискусійних тем в історіографії. Однією з найвідоміших концепцій є так звана «норманська теорія», яка стверджує, що держава Русь була заснована скандинавами (норманами).

Основними аргументами її прихильників є гіпотеза про походження назви «Русь» від фінського слова «Ruotsi», а також подальше уподібнення вченими руських імен та згаданих Костянтином VII Багрянородним Дніпровських порогів до скандинавських відповідників.

Однак глибший аналіз цих тез виявляє їхню наукову слабкість і вибірковість у підході до джерел. У цих тезах ми критично розглянемо обидва постулати норманської теорії, щоб оцінити, наскільки вона відповідає історичним фактам.

Норманська теорія походження Русі ґрунтується на двох основних постулатах:

1. Припущенні про походження назви «Русь» від фінського слова «Ruotsi», що використовувався для позначення шведів.
2. Інтерпретації імен руських князів і назв Дніпровських порогів на скандинавський лад.

Почнемо з першого постулату. Згідно з гіпотезою С. П. Шелухіна, фіни називали шведів «Руотці», тому що шведські торговці торгували з Руссю, так само як в Києві називали «гречниками» торговців, що торгували з Грецією [3, с. 53].

Також слід зазначити, що у жодному давньоруському чи візантійському джерелі немає вказівки на те, що слово «Русь» запозичене з фінської мови. Більше того, самоназва «Русь» зустрічається ще до формування тісних контактів із скандинавами. Ще цікавим є те, що назва «Русь» охоплює значно ширший ареал, ніж

територія, пов'язана з фінсько-скандинавськими контактами. Якщо б ця гіпотеза була правильною, то логічно було б очікувати її обмеження лише на північні території, однак етнонім «Русь» міцно закріпився за середньонаддніпрянськими землями.

Розглянемо другий постулат – інтерпретацію назв Дніпровських порогів, згаданих Костянтином VII Багрянородним.

Візантійські автори нерідко записували чужоземні назви у формі, зрозумілій для грецької традиції або через посередництво інших народів. Це не доводить скандинавського походження самих назв. Також сильною вадою другого постулату є відсутність системності. Не всі Дніпровські пороги отримали скандинавські відповідники, а більшість їхніх найменувань має слов'янську або тюркську етимологію. Отже, спроба зобразити ці назви як суто скандинавські є вибірковою та тенденційною.

Втім, не варто відкидати факту взаємодії, а не домінування, адже існування окремих скандинавських впливів у Київській Русі не заперечує її місцевого, слов'янського чи кельтського походження. Скандинави могли відігравати роль торговців, найманців чи навіть окремих князів, але це не означає, що саме вони заснували державу Русь.

Норманська теорія, заснована на цих двох постулатах, є спрощеним поясненням складного процесу формування Русі. Вона ігнорує багатокомпонентний характер етногенезу східнослов'янського населення, виключає місцеві (слов'янські, сарматські, іранські) чинники та ґрунтується на вибірковій інтерпретації джерел.

Отже, ця концепція є радше політичною ідеологією, аніж об'єктивним історичним поясненням.

Література

1. Дешко П. П. Генезис та становлення Русі (VI–X ст.): кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». ПВНЗ «МЄГУ ім. акад. С. Дем'янчука»; Ф-т. географії, іст. та туризму; Каф. іст., теорії держ. і права та філософії. Рівне: 2024. 88 с.

2. Дешко П. П. Походження Русі в контексті кельтської теорії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2024. Т. 35 (74), № 3. С. 28–31.

3. Шелухін С. П. Звідкіля походить Русь. Теорія кельтського походження Київської Русі з Франції. Прага: A Fišer, Strašnice, 1929. 134 с.

Доброчинська Валентина Анатоліївна,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України
Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне*

Переходько Наталія Миколаївна,

*кандидат історичних наук, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних
дисциплін КЗВО «Рівненська медична академія», м. Рівне*

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У ШКІЛЬНИЦТВІ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА (1921–1939 РР.)

Однією із актуальних і малодосліджених наукових проблем, що знаходиться на перетині дисциплінарних сфер є охорона здоров'я учнів у школах Волинського воєводства міжвоєнної доби. Становлення й розвиток системи охорони здоров'я Польщі відбувався з утвердженням її державності та прийняттям перших законодавчих актів. Поляки запровадили централізовану державну систему управління охороною здоров'я. Контроль за здоров'ям школярів перебував у фокусі уваги Міністерства релігійних віросповідань і народної освіти. Відповідно до розпорядження цієї урядової інституції від 26 січня 1921 р. до складу повітової шкільної ради входив і шкільний лікар, якого визначав куратор освітнього округу, а там, де не було шкільних лікарів, ці обов'язки покладалися на повітового лікаря. У 117-й статті нової польської конституції 1935 р., де визначалися головні засади організації шкільництва вміщено вимоги, що до складу